

REPUBLIKA SLOVENIJA

KABINET PREDSEDNIKA VLADE

VELJA GOVORJENA BESEDA!

GOVOR

PREDSEDNIKA VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE BORUTA PAHORJA NA SPOMINSKI PRIREDITVI V POČASTITEV PRVEGA OBOROŽENEGA UPORA SLOVENCEV PROTI OKUPATORJU

Mala gora nad Ribnico, 16. maj 2009

Spoštovani,

Primorci imamo himno. Ko slišimo takte »Vstala Primorska«, vstanemo tudi mi. Vstanemo vsi, ne glede na nazorske, politične ali druge razlike med nami. Malokatera posebnost primorskega duha bolje ilustrira našo čvrsto pripadnost skupni identiteti, ki jo iskreno čutimo.

Ker je to, ne samo v Sloveniji, temveč tudi daleč naokoli edinstveno, se je torej moralo za primorski narod zgoditi nekaj tako posebnega, da najmlajša generacija čuti ob himni skoraj enako vznemirjenje in vznesenost, kot najstarejša. V bistvu je himna zgodovinsko izročilo upornosti, kljubovalnosti in enotnosti, ki se prenaša iz roda v rod. Ne želimo pozabiti.

Pri tem sploh ne gre za nostalgичne občutke. Ne gre za romantičen pogled v preteklost, temveč za vedno aktualno zavedanje naše volje, da se upremo vsemu, kar omejuje našo svobodo. S to himno se čutimo dolžniki vsemu tistemu in vsem tistim, ki so nam omogočili, da razmišljamo svobodno.

Toda svobodno razmišlja lahko le tisti, ki je svoboden v najbolj elementarnem smislu besede. Primorci v času od Rapalske pogodbe leta 1920 do Pariške mirovne pogodbe leta 1947, torej dolgega četrto stoletja, nismo bili svobodni niti v najbolj elementarnem smislu. Ne gre samo za to, da nismo pripadali matični domovini, da smo bili pod italijansko oblastjo, vso surovost tega časa še prav posebej izpričuje fašistično zatiranje našega naroda. Primorci zavoljo tega nismo bili svobodni, nismo mogli misliti svobodno – toda mislili smo svobodo. Prav v tem je veličina pogumnih mladih primorskih fantov, ki so se 13. maja 1941 tu na Mali gori spopadli z okupatorjem. Tu je potekal prvi oborožen spopad na slovenskem ozemlju proti okupatorju, ki nam je dve desetletji skušal odvzeti vse, kar nas je določalo kot Primorce in Slovence.

Uporniki so bili Tigrovc. V bistvu pomenijo prvi organiziran protifašizem pri nas, ki si je zadal ohraniti Slovenstvo. V tem uporu, ki ni spraševal po ideoloških, političnih ali drugih motivih, je bil dominanten en sam – domoljubje. Od ustanovitve leta 1927 na Nanosu so bila tri leta njegovega odpora dovolj, da se je fašistični režim maščevalno znesel nad Slovenci. Na demonstrativni ravni s Tržaškim procesom septembra 1930, na stvarni ravni pa s celo vrsto obsodb in internacij, ki naj bi pogasile plamen primorskega upora proti fašistični oblasti.

Srd do oblasti je bil enak pri delavcu, kmetu in kaplanu. To pojasnjuje enotnost Primorcev v boju zoper okupatorja. Zato ni naključje, da Primorci nekako težje sprejemamo razpravo o karakterju osvobodilnega boja proti okupatorju, ki je v slovenskem prostoru živahna še danes. Ne glede na to

in ne glede na vse je dejstvo, da sta Tigrovstvo in narodnoosvobodilna borba izborila dokončno svobodo, Primorce pa priključila matični domovini. Z vidika elementov naše državnosti druge okoliščine tega časa niso nepomembne, vendar niso bistvene. Odločilno je, da smo si svobodo izborili sami in da smo skupaj z zavezniki postavili temelje miru v povojni Evropi.

Čeprav je bilo uradno zgodovino pisje do pomena Tigrovstva po koncu druge svetovne vojne manj pozorno, kot bi si to sicer stvarno zaslužilo, Primorci nismo nikoli pozabili na njegovo nenadomestljivo vlogo. V zadnjih desetletjih Tigrovstvo postaja del slovenskega kolektivnega zgodovinskega spomina, kot si to zasluži. Majhen narod, kot je naš, si ne sme nikoli privoščiti, da bi s takega ali drugačnega razloga zmanjševal pomen svojih lastnih velikih ravnanj. To je nenazadnje vir nacionalnega ponosa in hrabrega, nikoli proti drugemu narodu uperjenega sodobnega vedno aktualnega slovenskega patriotizma.

Tigrovstvo in partizanstvo sta zavarovala našo svobodo v najbolj elementarnem pomenu te besede. Pol stoletja kasneje je bilo treba suvereno slovensko državo znova braniti z vojaškim uporom. Ves ta nakopičen zgodovinski pogum se je napajal v naši naravni in moralni pravici, da smo sami svoj gospodar. Ni močnejšega orožja od morale te moči.

Problemi, s katerimi se danes spopadamo mi in ves sodobni svet so drugačne narave in terjajo drugačen napor, da bi jih premagali. Vendar naj bom glede tega za trenutek osebni. Ob vsem znanju, predanosti, iskanju najboljših rešitev in enotnosti zanje, se v teh mesecih vedno znova dokopljem do spoznanja, da je pri vsem moč morale še vedno najvažnejša. Morale v tem smislu, da so zgodovinske epizode, ko je potrebno svoje osebne ali partikularne interese in koristi v celoti podrediti interesom skupnosti toliko bolj, kolikor bolj si zanjo odgovoren.

Uporniki za našo svobodo so žrtvovali življenje. Današnji čas od nas tega hvala bogu ne zahteva. Terja pa žrtvovanje sebičnosti in prevlado dela v skupno dobro. Danes svoboda marsikaterega posameznika ni ogrožena v elementarnem smislu, temveč v ekonomskem in socialnem. Slovenija je v svet odprta družba. Če hoče zavarovati svojo identiteto in blaginjo vseh njenih ljudi, mora v tem zahtevnem času biti socialno povezana družba. Spodbujajmo najboljše, toda pazimo, da v tem tekmovalnem svetu ne bomo ravnodušni do tistih, ki so se znašli v stiskah in tesnobah. Vem, da bomo premagali probleme tega časa. In zavedam se, da moramo poskrbeti, da bomo zmagovalci vsi, ne le nekateri.

Danes smo se zbrali tu, ker nam ni vseeno. Ker nam ni vseeno, kaj je bilo z nami v preteklosti in kaj bo z nami v prihodnosti. Zgodovinske izkušnje jemljemo kot vir navdiha za naša prihodnja ravnanja. V uporništvu vidimo znak naše moči. Ta notranja moč slehernega posameznika in celotne skupnosti nam daje potrebno samozavest in zmagovalno miselnost. Privzeli smo jo tudi od Tigrovcev in partizanov in veteranov vojne za Slovenijo. In ko bo kasneje zadonela »Vstala Primorska«, bomo vstali vsi. To bo tisti neponovljiv vznemirljiv občutek moči morale in naše moralne moči.